

**14th Edition of the International Conference on Sciences
of Education. Learning for Life - ICSED 2016, 12-13
May 2016, Suceava (Romania) & Chernivtsi (Ukraine)**

**Studies and Current Trends in Science of Education
Editors Otilia CLIPA & Constantin-Florin DOMUNCO
ISBN: 978-973-166-435-4; e-ISBN: 978-973-166-475-0**

Highlights for the Construction of a Didactic Discourse Focused on the Learning Subject in "Kung Fu Panda" Animation

Constantin Florin DOMUNCO

pp.121-130

©2016 The Authors & LUMEN Publishing House.

Selection, peer review and publishing under the responsibility of the editors.

How to cite: Domunco, C. F. (2016). Highlights for the Construction of a Didactic Discourse Focused on the Learning Subject in "Kung Fu Panda" Animation. In O. Clipa & C. F. Domunco, (eds.), Studies and Current Trends in Science of Education (pp. 121-130). Iasi, Romania: Editura LUMEN.

Highlights for the Construction of a Didactic Discourse Focused on the Learning Subject in "Kung Fu Panda" Animation

Constantin Florin DOMUNCO¹

Abstract

The focus on learning subject is an active strategy that requires the building of a positive and significant learning experience within a nondirective and democratic relationship. As communicational paradigm, the focus on the learning subject assumes that the individual who learns should always be the starting point for the existence and the functioning of the didactic discourse. The educator has to see the needs and the concerns of his disciple as the fulcrum which can provide, just like Archimedes who wanted to overturn the earth, the feasibility of overthrowing the old system of values. Therefore the focus on learning subject may have effects in the field of perception, construction and reconstruction of the social reality.

Keywords

Didactic discourse, learning subject, communicational paradigm.

Introducere

Lucrarea de față are ca scop analizarea structurilor discursive educaționale din perspectiva paradigmei centrării pe subiectul învățării. Pornind de la întrebarea "Ce efecte discursive produc acțiunile educaționale din animația Kung Fu Panda?", corpusul analizat s-a constituit din patru secvențe selectate din cadrul desenului animat menționat.

În general, studiul a relevat trei tendințe:

1. Prin discursul său de educator, profesorul Oogway, participă la dezvoltarea profesională și spirituală a studentului său Master Shifu;
2. Prin modul în care Oogway acționează ca educator, el asigură reproducerea modelului său educațional (focalizat pe subiectul învățării);
3. Discursul didactic utilizat contribuie la schimbarea structurilor sociale.

¹ Stefan cel Mare University from Suceava, fdomunco@usv.ro.

Cadrul analitic

Comunicare și discurs didactic

Perspectiva analitică selectată se situează în domeniul mai larg al comunicării didactice. Încercările de definire a acestuia converg spre definiția dată de F. Cicurel și S. Moirand (1986). Este vorba așadar de „o situație care arată că unul dintre enunțiatori posedă cunoștințe superioare cunoștințelor celuilalt [...] și că dorește să i le împărtășească” (Dospinescu, 1998, 173). Totuși, o astfel de delimitare conceptuală este de natură să ne ofere o imagine mai degrabă aproximativă a ceea ce înseamnă comunicarea didactică, lăsând loc interpretărilor ulterioare.

Pentru a limita apariția unor astfel de efecte, propun ca prin comunicare didactică să înțelegem „o comunicare instrumentală, direct implicată în susținerea unui proces de învățare” (Iacob, 1998, p. 235). Caracterul instrumental al comunicării presupune 3 aspecte: 1. focalizarea intenționată și vădită pe un scop precis; 2. urmărirea atingerii lui (a scopului) prin obținerea unui efect în comportamentul receptorului și 3 capacitatea emițătorului de a se modifica, în funcție de reacția partenerilor, pentru a-și atinge obiectivul. În concluzie, comunicarea didactică are ca scop producerea, provocarea sau inducerea unei schimbări în comportamentul „receptorului” (Mucchielli, 1982).

Contextul evocat anterior ne oferă premisele identificării unor repere în înțelegerea conceptului de discurs didactic. Grila de lectură și interpretare a unor situații și a unor acțiuni individuale și colective, oferită de discursul didactic, va depinde de fiecare dată de actorul social care produce situația de comunicare (educatul și educatorul), de particularitățile sistemului educațional și de valorile sociale și politice ale societății în general (Beciu, 2009, 31 – 37).

Centrarea pe subiectul învățării ca paradigmă a comunicării didactice

Ce este centrarea pe subiectul învățării? „Centrarea pe subiectul învățării ar putea fi înțeleasă și practică sub următoarele sensuri: paradigmă cu impact major în valorificarea maximală a resursei umane și în creșterea calității activității; poziție etică și deontologică ce constă în valorizarea subiectului învățării; opțiune strategică bazată pe capacitatea (empowerment) subiectului învățării în procesul educativ; modalitate de abordare a procesului instructiv-educativ bazată pe nevoile, interesele, aspirațiile și potențialului subiectului învățării” (Șoitu, 2006, 58).

Esența centrării pe subiectul învățării este așadar valorificarea optimă e actorului social ca subiect al învățării. Centrarea pe subiectul învățării este o strategie activă, ce necesită construirea în timp real a unei experiențe de învățare pozitivă și semnificativă, într-o relație democratică, nondirectivă. Această nouă opțiune asupra învățării conduce la apariția unor modificări în statutul formatorilor/educatorilor. Spre exemplu, rolul de emițător sau furnizor de cunoaștere se transformă în cel de educator-consilier. Astfel, elevul devine beneficiar al serviciilor educative, implicat activ și conștient în propria sa autoformare, într-o cu totul altfel de perspectivă decât până acum.

Ca paradigmă comunicațională, centrarea pe subiectul învățării, presupune ca producerea discursului didactic să-l aibă întotdeauna ca punct de plecare pe cel care învață. Educatorul trebuie să vadă în nevoile și preocupările discipolului său punctul de sprijin care îi poate oferi asemenea lui Arhimede care vroia să răstoarne Pământul, posibilitatea de a răsturna vechile sisteme de valori (Șoitu, 2006, 175). Este modul în care centrarea pe elev poate produce efecte în perceperea, construcția și reconstrucția realității sociale.

Metodă și corpus

Corpusul propus spre analiză este constituit din 4 secvențe discursive selectate din cadrul filmului de desen animat Kung Fu Panda. Datele rezultate au fost interpretate din perspectiva paradigmei educaționale a centrării pe subiectul învățării.

În analizarea datelor am utilizat analiza de conținut pentru a evidenția universul axiologic al producerii discursului didactic. Poziționarea educatorului față de educat a fost surprinsă în urma identificării unor elemente de pragmatică a discursului.

Analiza discursului

Situația de comunicare

Contextul de comunicare. Acțiunea filmului Kung Fu Panda se desfășoară în trecutul îndepărtat al Chinei antice. Povestea pare atât de veche încât nu poate începe decât cu o formulă introductivă de tipul: „Legenda spune că...”. Cu toate acestea, animația realizată de DreamWorks este o punere în scenă a realității sociale contemporane. Personajul principal, este Po, un urs Panda foarte gras, care, în loc să viseze tăiței, așa cum speră tatăl său, proprietar de restaurant, visează să ajungă

maestru kung fu. Dorința lui Po este pe cale să se îndeplinească în momentul în care maestrul Oogway, o țestoasă bătrână, îl vede pe Panda ca fiind viitorul Războinic Dragon, cel față de care sunt legate speranțele întregii comunități pentru îndepărtarea pericolului numit TaiLung. Drumul spre dobândirea statului de Ales este însă greu. Dincolo de duritatea antrenamentelor necesare pentru devenirea sa ca Războinic, Po trebuie să suporte și scepticismul maestrului Shifu, cunoscut ca fiind cel mai mare maestru de arte marțiale din China. Transformarea lui Panda este strâns legată de transformarea lui Shifu. Mobilul devenirii celor doi este maestrul Oogway, întruchiparea înțelepciunii supreme.

Spațial, discursul lui Oogway este produs în locuri cu semnificații sociale puternice pentru comunitatea acelei vremi: Palatul de Jaad, Sala Sacră a Războinicilor, Piersicul Sacru al Înțelepciunii Divine. Temporal însă, deși nu putem identifica un an, o zi sau o oră, putem spune că toate intervențiile sale sunt făcute la momentul potrivit influențării devenirii lui Po și a lui Shifu. Rezultatul acțiunii simbolice a Țestoasei înțelepte va însemna, în final, desăvârșirea profesională a celor doi discipoli. Shifu va conștientiza necesitatea schimbării metodelor prin care își antrenează elevii, iar Po va deveni Războinicul Dragon.

Identitatea comunicatorului. Comunicatorul în jurul căruia se centrează întreaga analiză este Maestrul Oogway. Imaginea sa de broască țestoasă cu mișcările foarte lente ar putea intra în contradicție cu imaginea Kung-Fu-ului existentă în mentalul social: agerime, viteză și control. Totuși, la nivel simbolic, Oogway reprezintă înțelepciunea supremă, agerimea, viteza și controlul mental total. Vârsta sa înaintată și percepția publică de personaj care are întotdeauna soluții îl fac pe maestru un fel de centru spiritual și un model ideal de evoluție umană.

Maestrul Shifu este un personaj cu notorietate în comunitatea sa și unul dintre cei doi parteneri de comunicare ai lui Oogway. El trăiește cu renumele că este cel mai mare maestru de arte marțiale din China. În experiența sa profesională i-a format pe cei mai mari luptători din istorie. Totuși, este un personaj trist pentru că de numele său se leagă și pericolul care amenință acum liniștea comunității, TaiLung. Din păcate, Shifu nu a reușit să vadă partea negativă a sufletului elevului său, iar acesta a utilizat toate tehnicile învățate pentru a pune stăpânire pe Pergamentul Puterii Nelimitate. Provocarea în fața căreia se află Shifu este pe măsura notorietății sale. Va trebui să antreneze cel mai slab elev din întreaga sa experiență profesională. Gândul că acesta trebuie să fie Războinicul Dragon

crează în personajul nostru tensiuni inimaginabile, dar care se vor dovedi necesare pentru dobândirea păcii sale interioare.

Po este un mare mâncăcios, un jovial bun la suflet și rezistent ca un taur. El se găsește în situația de a-și vedea visul împlinit. Sacrificiile pe care trebuie însă să le facă sunt pe măsură. Fără un corp care să-l ajute în practicarea artelor marțiale și întruchipând toate caracteristicile negative ale unui urs Panda (lene, obezitate, mișcări încete) Po trebuie să se depășească un obstacolul mult mai puternic, acela de marginalizat social. Realizarea visului său se datorează faptului că Oogway a crezut în el și l-a determinat pe Shifu să facă la fel.

Contractul de comunicare al situației. În viziunea lui Charaudeau, contractul de comunicare „se fondează pe recunoașterea reciprocă și dreptul fiecăruia la cuvânt. Comunicarea devine astfel o activitate contractuală” (Coculescu, 2007). Situațiile de comunicare interlocutive analizate în prezenta investigație, se derulează în cadrul general al comunicării didactice. Dialogurile încep de fiecare dată cu formule de adresare redactate prin apelativul „Maestre” semnaland pe de o parte că avem de-a face cu o marcă a politeții, dar și cu o modalitate de punere în valoare a enunțatorului. Deși există posibilitatea interșanjabilității rolurilor între emițător și receptor, impresia generală este aceea că fluxul de informații are consistență mai mare atunci când pleacă de la magistru spre învățacei.

Cele 4 dialoguri sunt de fapt 4 modalități prin care maestrul Oogway propune discipolilor săi 4 scheme de percepție, înțelegere și interpretare a realității sociale. Prima dintre ele subliniază limitele ființei umane prin formula „Nu știi?”. Evidențierea limitelor indică faptul că Oogway este conștient de vulnerabilitatea sa. Spunând acest lucru el arată că este uman. Următoarele două scheme de percepție propuse nu pot fi decât rezultatul unei experiențe sociale de sute de ani pe care Țestoasa le-a trăit. Ea știe pur și simplu că în viață „Nu există accidente!” sau că , „Ziua de ieri e de domeniul trecutului, ziua de mâine e un mister, dar ziua de azi e un dar. De-asta se numește prezent”. Încercările prin care trec discipolii în viața de zi cu zi validează vorbele maestrului și îi fac acestuia misiunea mai ușoară în cea de-a patra apariție când, „Trebuie să crezi!”, devine principiu de acțiune în viață și regula care desăvârșește contractul de comunicare al situației.

Strategiile de enunțare folosite

Analizarea celor patru dialoguri a pus în evidență pozițiile pe care personajul Oogway și le asumă, dar și relațiile pe care le stabilește cu interlocutorii săi.

În cadrul primului dialog, întrebarea discipolului său, maestrul Shifu, este de natură să evidențieze diferența de statut social dintre cei doi dar mai cu seamă aceea de putere. „Maestre Oogway, m-ai chemat?”, este o întrebare legitimă și specifică posturii de subordonat. Răspunsul arată că Oogway refuză să beneficieze de politețurile generate de poziția sa, și, în contrapondere inițiază o relație de prietenie cu partenerul său: „De ce trebuie să se fi întâmplat ceva ca să-mi doresc să-mi revăd vechiul prieten?”. Prin aceasta, maestrul Oogway încearcă să elimine, sau măcar să micșoreze distanța socială creată de interlocutor. Un astfel de personaj, aflat în postura de lider spiritual nu-și poate permite decât asumarea rolului de inițiator și de susținător al cunoașterii. Mesajul „Am avut o viziune. Tai Lung se va întoarce!” arată că el nu vorbește decât dacă are argumente. Este motivul pentru care la răspunsul impulsiv a lui Shifu „E imposibil! E întemnițat” răspunde prompt „nimic nu e imposibil”.

Singura postură pe care și-o asumă cu adevărat Oogway este aceea de educator sau, ținând cont de slăbiciunea pe care o are față de Shifu, aceea de posibil părinte al unui copil temperamental: „Mintea ta e ca apa asta, prietene. Când e agitată, devine dificil de deslușit. Dar dacă o lași să se liniștească, răspunsul devine clar.” Finalul dialogului, „Nu știi” (cine va fi Războinicul Dragon) este de natură să argumenteze de ce Oogway nu dorește să își asume poziții de putere. Dialogurile ulterioare vor arăta că în acest moment al vieții sale el nu avea nevoie de așa ceva. Ca maestru spiritual avea nevoie să-și desăvârșească opera, iar aceasta era desăvârșirea profesională a lui Shifu.

Cel de-al doilea dialog selectat spre analiză aduce în prim plan un Shifu agitat, care își revendică o poziție de putere în comunitatea din care face parte: „Opriți-vă! Stați! Cine v-a spus să...?”. Frustrările sale sunt normale dacă ținem cont că el, cel mai mare maestru Kung Fu din China nu a reușit să-l pregătească pe Războinicul Dragon: „Maestre Oogway, așteaptă! Ursul acela Panda gras nu poate să fie răspunsul problemelor noastre. Erai pe cale să arăți spre tigroaică, iar chestia aia a căzut în fața ei. A fost doar un accident!”. Este probabil momentul în care distanțele sociale dintre cei doi se măresc. Oogway răspunde sec „Nu există accidente!”, dar acest răspuns îl va urmări pe Shifu pe tot parcursul devenirii sale.

În cel de-al treilea dialog Maestrul Oogway își asumă rolul de consilier al lui Po. Faptul că este un fin cunoscător al ființei umane reiese din modul în care îl face pe Panda să vorbească despre el. Replicile verbale ale maestrului sunt scurte și nu fac decât să confirme imaginea de sine a lui Po: „Înțeleg”, „Probabil”, „Foarte”. Finalul aduce cu sine cea de-a treia lecție de viață „Ziua de ieri e de domeniul trecutului, ziua de mâine e un

mister, dar ziua de azi e un dar. De-asta se numește prezent”. Panda este îndemnat indirect să-și urmeze destinul și într-o manieră oarecum hedonistă să-și trăiască clipa.

Al patrulea dialog ar putea fi considerat chiar punctul culminant al învățăturilor lui Oogway. Este momentul în care maestrul se simte împlinit. Relația cu partenerul său de discuții, Shifu, devine totală. Are loc identificarea celor doi. Este momentul în care țestoasa se retrage pentru totdeauna din comunitate. Locul Maestrului Oogway urmează să fie luat de Maestrul Shifu. Condiția este una imperativă „Trebuie să crezi!” Dialogul este plin de contradicții argumentative prin prezența a nu mai puțin de 6 operatori argumentativi de tipul „dar”. Dacă într-o primă fază, replicile ilustrează lupta de idei între cei doi (Shifu: „Dar anumite lucruri le putem controla”, „Dar un piersic nu-l poate învinge pe Tai Lung.” vs. Oogway: „Dar orice-ai face, sămânța va deveni un piersic. Ți-ai putea dori un măr sau portocal, dar vei obține un piersic”), secvențele ulterioare vor arăta dilemele cu care rămâne în această lume pentru a se desăvârși, Shifu: „Dar cum? (Cum? Am nevoie de ajutorul tău, maestre!), „Dar ce, ce...?” (Maestre, nu mă poți părăsi!).

Strategiile de problematizare

Dialogurile selectate sunt părți ale unui univers social care deși este plasat nedefinit în timp, are aceleași probleme existențiale pe care le regăsim în cadrul societății noastre contemporane. Tematica structurilor discursive pleacă într-o primă fază de la semnalarea pe baza unei cunoașteri de tip intuitiv a iminenței unui pericol extern. Inițial informația nu este credibilă tocmai pentru că este contestată filiera neștiințifică pe care survine comunității: „Am avut o viziune. Tai Lung se va întoarce.” Vorbim de două personaje care deși se înțeleg foarte bine au concepții diferite de interpretare a realității sociale. În timp ce Shifu este un personaj tehnic, pentru care contează acuratețea mișcărilor din Kung Fu sau lucrurile palpabile precum sămânța unui piersic pe care o poți atinge, Oogway este adeptul cunoașterii de tip filosofic chiar ezoterică am putea spune. Aceasta este de altfel și o dilemă și a societății contemporane. Perspectivile de cunoaștere de tip New Age sunt la modă și devin pe fondul eșecurilor înregistrate de cunoașterea științifică alternativă la perceperea socială a realității.

A doua temă este aceea a destinului care nu poate fi oprit. Cunoașterea este tot una emoțională. Ea vine pe cale divină, religioasă și este adevărată nu pentru că poate fi verificată, ci pentru că așa spune

viziunea lui Oogway. Tema fructului cunoașterii care apare în dialogul 3 are tot o sorginte de natură religioasă. Cu toate acestea ea este abordată dintr-o perspectivă filosofică hedonistă. Mesajul este foarte clar în acest sens: „ziua de azi este un dar”, prin urmare trăiește-o! Tematica celui de-al patrulea dialog este pe de o parte o însumare a celor precedente dar în același timp și o concluzie a acestora. Se exacerbează în continuare latura mistică și se transmite un mesaj cu valoare de adevăr prestabilită „Trebuie să crezi!”.

Ar mai fi de menționat că dialogul final dintre Oogway și Shifu, deși are la bază o discuție despre cultivarea piersicilor, este de fapt o transfigurare a ideii educaționale din societatea contemporană. Ideea controlului total în actul educativ este o caracteristică a vechilor pedagogii. Eșecul înregistrat de școala contemporană are printre cauze și această iluzie a controlului total. O posibilă soluție este ca elevul să simtă te simtă pe tine, educatorul, că „ești dispus să-l ghidezi, să-l crești, să crezi în el”. Abordarea oarecum filosofică a lui Oogway poate fi considerată, ca o încercare (reușită) de a implementa la nivel social o strategie educațională având la baza elaborării ei conceptul de centrare pe elev.

Concluzii

Analiza structurilor discursive selectate a scos în evidență o modalitate modernă de relaționare a unui educator (Maestrul Oogway) față de elevii săi. Deși permisivă la prima vedere, relația construită are la bază un set de 4 reguli constituie ad-hoc, chiar în interacțiunile evidențiate în cele 4 dialoguri. „Nu știi!”, „Nu există accidentele!”, „Ziua de ieri e de domeniul trecutului, ziua de mâine e un mister, dar ziua de azi e un dar. De-asta se numește prezent” sau „Trebuie să crezi!” sunt repere care compun cadrul discursiv generat de educator. Elevii săi intră în acest joc pentru că în fiecare dintre situații maestrul reușește să empatizeze cu ei și să pornească de la problemele care sunt presante pentru ei.

Începând cu primul dialog, educatorul Oogway, își construiește atent relația de parteneriat cu discipolul său Shifu. Numindu-l „prieten” maestrul abandonează paradigma unui învățământ ale cărui valori sunt neutralitatea afectivă, superioritatea dată de postura didactică sau judecata în termeni de bine/rău. Paradigma pe care încearcă să o construiască este aceea a unui climat de sprijin (Pânișoară, 2003, 36), care să ofere elevului posibilitatea de a se dezvolta într-un univers axiologic dominat de spontaneitate (Shifu... Există doar vești. Nu există vești bune sau rele.) , orientare spre probleme (Tu ai nevoie doar să crezi. Promite-mi, Shifu. Promite-mi că o să crezi.), egalitate (Trebuie să-ți continui călătoria fără

mine.) și empatie (Mintea ta e ca apa asta, prietene. Când e agitată, devine dificil de deslușit. Dar dacă o lași să se liniștească, răspunsul devine clar...).

Pe tot parcursul evoluțiilor sale discursive, Oogway nu lasă nimic la voia întâmplării și, fie că inițiază el contactul cu Shifu, fie că răspunde întrebărilor acestuia, o face cu gândul la desăvârșirea spirituală a acestuia (Da, maestre Shifu. Adeseori, omul își întâlnește destinul pe calea ce o urmează pentru a-l evita). Există cel puțin 2 indicii ale succesului acțiunii educative a lui Oogway asupra lui Shifu. Ele surprind procesul de devenire a maestrului Shifu și chiar de identificare a acestuia cu mentorul său spiritual Oogway. În primul dialog Shifu primește un răspuns parcă nedemn de măreția maestrului său („Nu știi”), la întrebarea „Cine va fi Războinicul Dragon?”.

În cel de-al patrulea dialog, Shifu devine conștient de semnificația pe care o au vorbele „Nu există accidente!”. În discuția pe care el o va avea cu Po, după moartea lui Oogway, îi va răspunde ursului Panda parafranzându-și maestrul. „Nu știi” și „Nu există accidente!”. Întrebările lui Po erau: „Cum o să transformi tu asta (pe el) în Războinicul Dragon?” și „Asta e doar un accident !”(atunci când Panda face șpagatul perfect). Interesantă este și similitudinea în ceea ce privește cronologia acestor răspunsuri. Logica pe care o utilizează Shifu este exact aceea pe care o utilizează Oogway. Aceasta pare să spună că, înainte să spui „Nu există accidente” trebuie să treci prin situații care te depășesc, trebuie să fii nevoit să recunoști simplu: „Nu știi!” .

Este momentul zero de la care începe de fapt întreaga strategie educațională. În acest context, discursul didactic al lui Oogway reușește să producă 3 efecte importante. În primul rând participă la evoluția profesională și spirituală a maestrului Shifu. În al doilea rând își asigură reproducerea modelului său educațional centrat pe subiectul învățării în structurile discursive ale comunității sale. Al treilea efect este cel al schimbării structurii sociale prin intermediul discursului propus. Dovada acestui ultim fapt este transformarea lui Po în Războinicul Dragon.

Bibliografie

- Beciu, C. (2009). *Comunicare și discurs mediatic. O lectură sociologică*. București: Comunicare.ro.
- Charaudeau, P. (1994). *Langage et discours. Eléments de sémiolinguistique*. Paris: Hachette.
- Coculescu, S. (2002). Strategii argumentative în dezbateră televizată. *Philologica*, 2002.

- Dospinescu, V. (1998). *Semiotică și discurs didactic*. București: Editura Didactică și Pedagogică.
- Iacob, L. (1998). Comunicarea didactică. In Cucuoș, Constantin – coord. (1988). *Psihopedagogie pentru examenele de definitivare și grade didactice*. Iași: Polirom.
- Mucchielli, R. (1982). *Metode active în pedagogia adulților*. București: Editura Didactică și Pedagogică.
- Maingueneau, D. (2007). *Analiza textelor de comunicare*. Iași: Institutul European.
- Pânișoară, I. O. (2003). *Comunicarea eficientă – Metode de interacțiune educaționale*. Iași: Polirom.
- Șoitu, L., Cherciu R. D. (coord.), (2006). *Strategii educaționale centrate pe elev*. București: MEC&UNICEF.